

Akadēmisko un speciālo bibliotēku aptaujas rezultāti par darbu 2019. gadā

Māra Jēkabsone

Bibliotēku attīstības centrs

Latvijas Nacionālā bibliotēka

mara.jekabsone@lnb.lv

Aptaujas anketa

- Par akadēmisko (augstskolu un koledžu) un speciālo bibliotēku darbu 2019. gadā
- Mērķis: ievākt ziņojuma par Latvijas bibliotēkām 2019. gadā sagatavošanai nepieciešamo informāciju, lai varētu sagatavot pēc iespējas situācijai atbilstošu un aktuālu ziņojuma sadaļu par akadēmiskajām un speciālajām bibliotēkām
- Papildus jautājumi aptaujā iekļauti, lai noskaidrotu atsevišķas akadēmisko bibliotēku tendences un veicinātu bibliotēku attīstību un sadarbību

Rezultāti

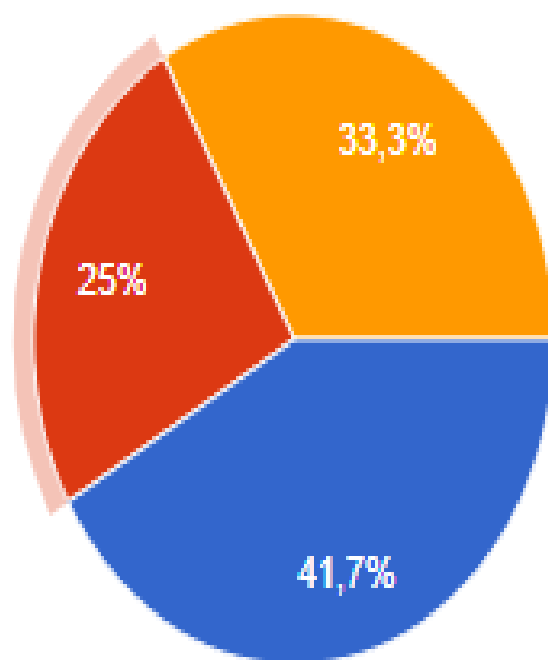
- **Akadēmiskajām (augstskolu un koledžu) bibliotēkām**
 - ✓ Anketu aizpildījušas 12 bibliotēkas (7 augstskolu bibliotēkas un 5 koledžu bibliotēkas), kas ir 25 % no kopējā bibliotēku skaita šajā sektorā
- **Speciālajām bibliotēkām**
 - ✓ Anketu aizpildījušas 5 speciālās bibliotēkas kas ir 19 % no kopējā bibliotēku skaita šajā sektorā

Bibliotēkas pieejamība un pakalpojumi

Vai bibliotēka ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem?

12 atbildes

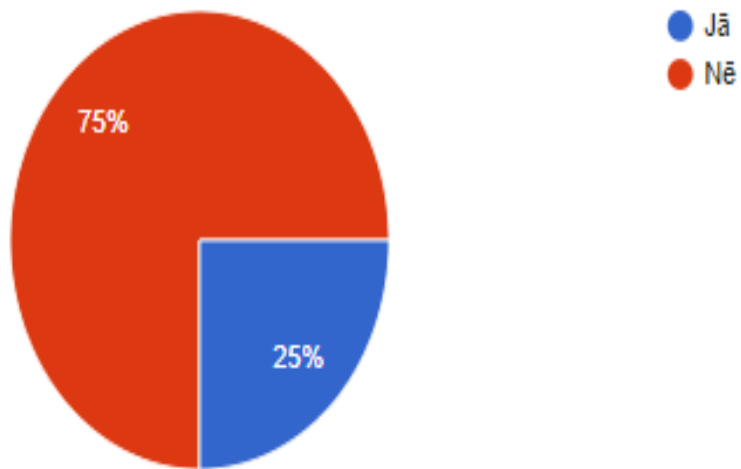

- Jā, cilvēks patstāvīgi, bez citu personu palīdzības var iekļūt bibliotēkā
- Jā, bet iekļūšanai nepieciešama palīdzība (pacēlāja vai lifta ieslēgšana, uzstumsana pa pakāpieniem, durvju nepietiekama platuma gadījumā – otras vārtnes atvēršana u. tml.)
- Nē, nav pieejama

No piecām speciālajām atbildējušajām bibliotēkām 4 nav pieejamas, viena ir

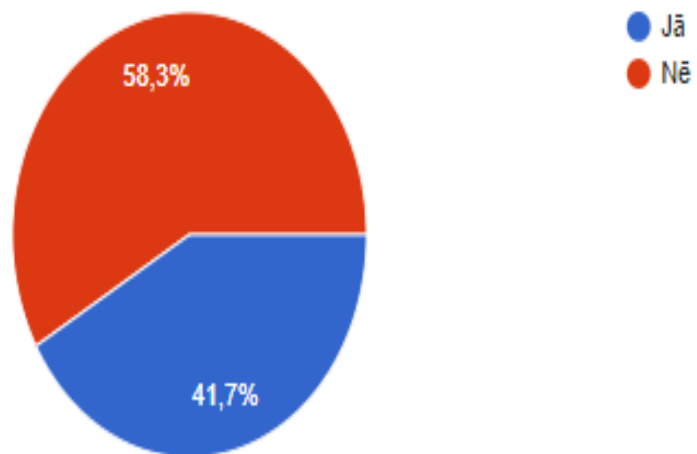
Vai bibliotēka piedāvā individuālā darba telpas?

12 atbildes

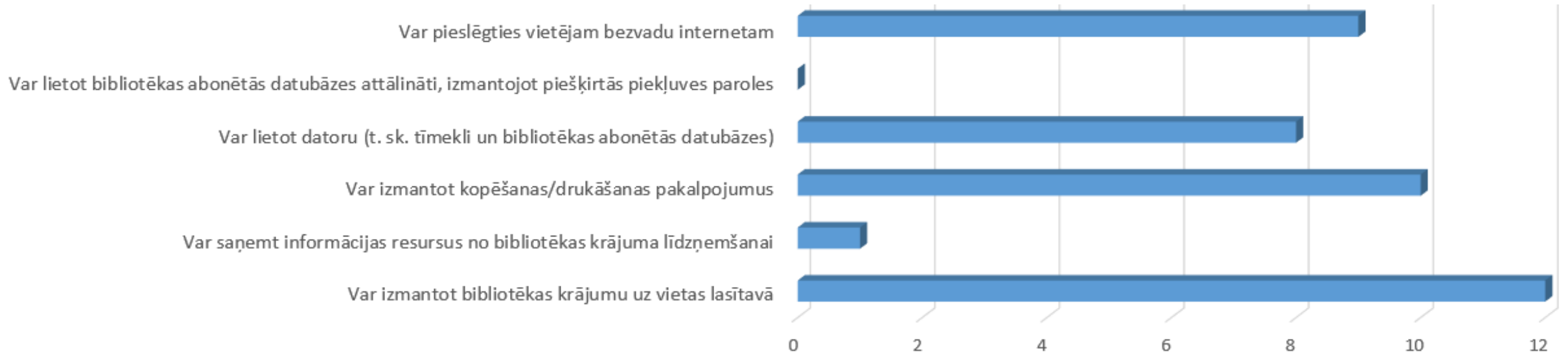
Vai bibliotēkā pieejamas grupu darba telpas?

12 atbildes

No piecām speciālajām atbildējušajām bibliotēkām 4 nē, viena jā (uz abiem jautājumiem)

Kā bibliotēka ir pieejama vieslietotājiem (lietotāji, kuri nav Jūsu iestādes studenti, mācībspēki vai darbinieki)?

Kā informācija par bibliotēku tiek atspoguļota tīmeklī?

- Akadēmiskās bibliotēkas

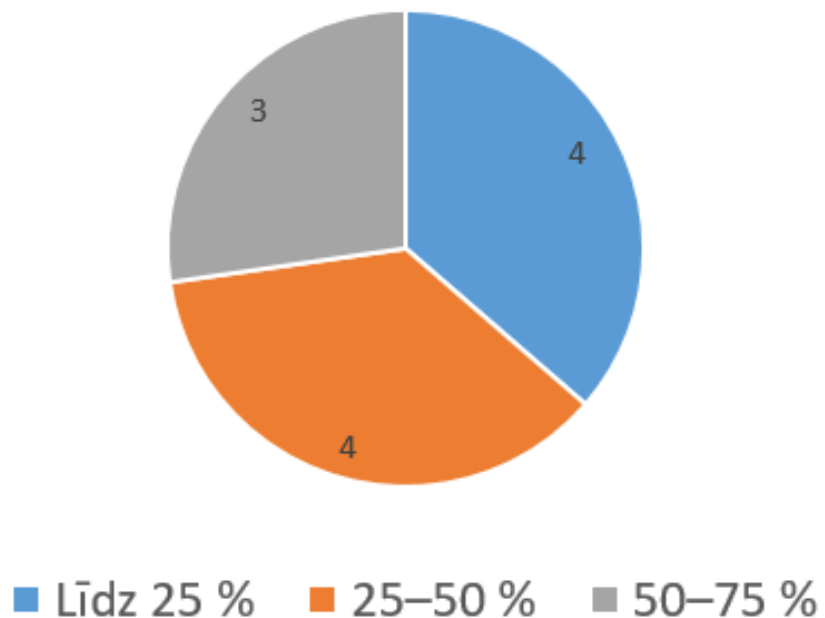
Bibliotēkai ir sadaļa augstskolas/koledžas tīmekļvietnē 10	Bibliotēkai ir konts sociālajos tīkos ("Facebook", "Instagram" u. c.) 4
	Bibliotēkai ir sava tīmekļvietne 2

- Speciālās bibliotēkas

Bibliotēkai ir sadaļa pārvaldošās iestādes tīmekļvietnē, sociālo tīklu izmantošana netika atzīmēta

Studiju procesa un pētniecības
atbalsts

Cik liela bibliotēkas komplektēšanas budžeta daļa tiek atvēlēta e-resursu iegādei, t. sk. datubāzu abonēšanai?

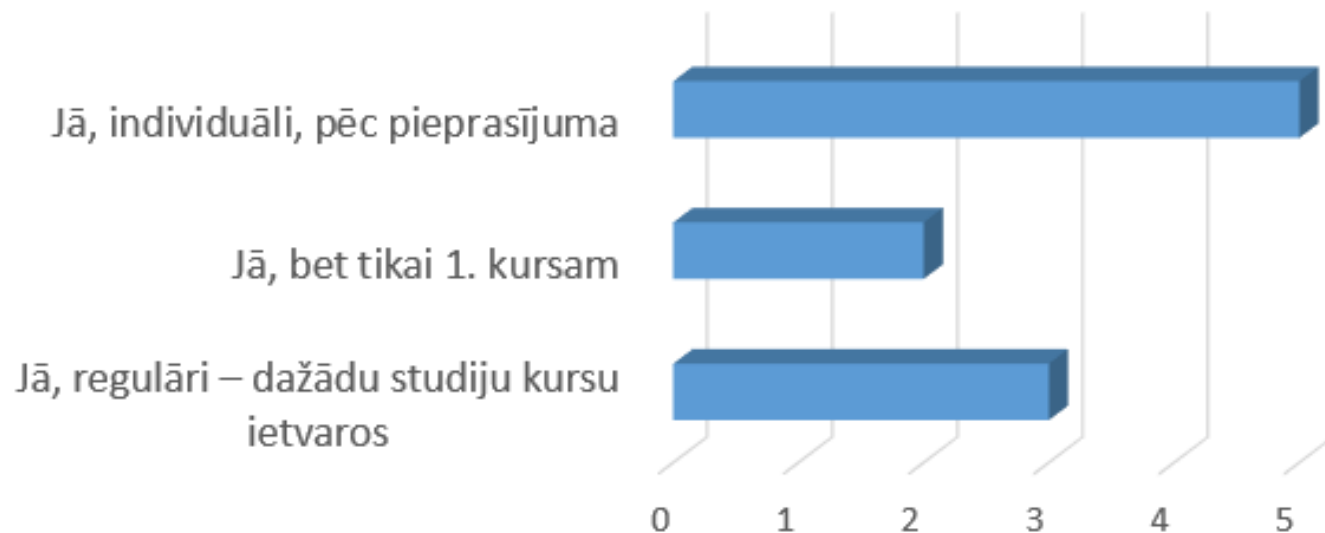
Cita atbilde: datubāzes neabonējam, izmantojam brīvpieejas datubāzes (koledžas bibliotēka)

Speciālajām bibliotēkām ļoti dažādas atbildes: sākot ar to, ka e-resursi netiek iegādāti nemaz līdz pat 50–75 %. Viena atbilde: datubāzes tiek abonētas un ir pieejamas visiem darbiniekiem institūta līmenī

Vai studentiem, mācībspēkiem un pētniekiem ir iespēja abonētās datubāzes izmantot attālināti – ārpus bibliotēkas telpām?

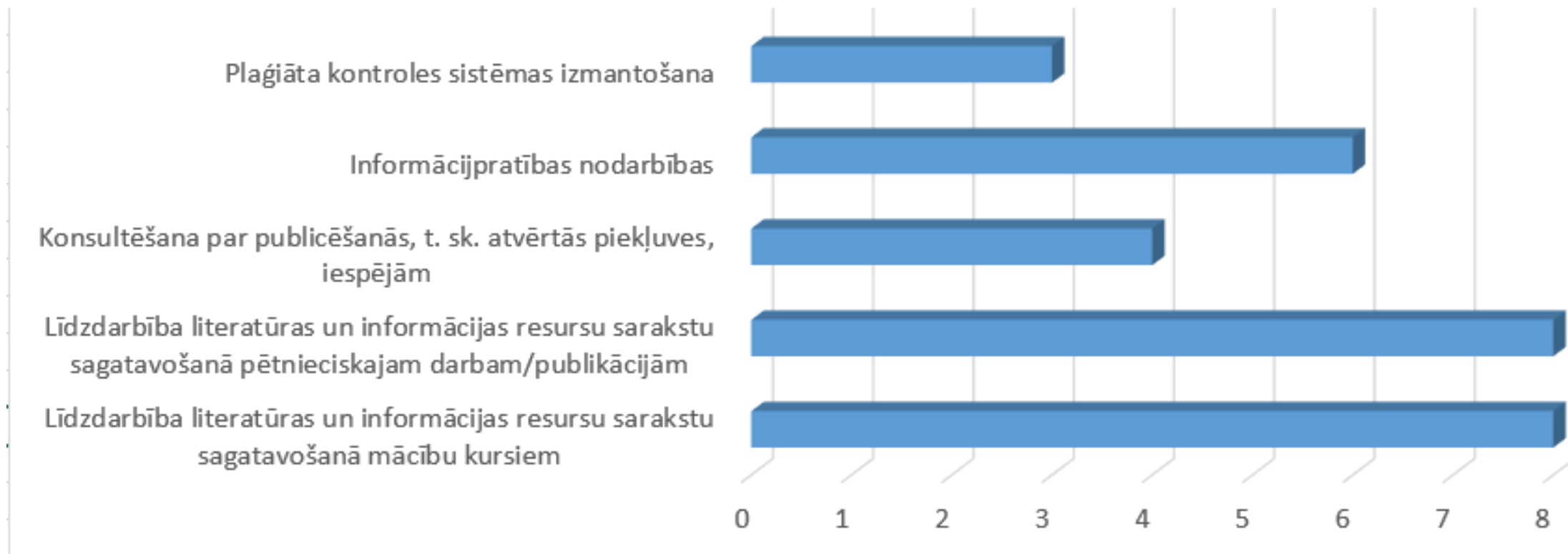
- Jā 75 %
- Nē 25 %
- Speciālajām bibliotēkām dalījums apmēram 50 : 50

Vai Jūsu bibliotēka nodrošina studentiem nodarbības informācijpratībā?

- Gan 1. kursam, gan vecākiem kursiem pēc mācībspēku pieprasījuma, kā arī individuāli piesakoties
- Pieejami vairāki nodarbību veidi: pamatā 1. kursam, dažkārt, sarunājot ar pasniedzēju, citu kursu ietvaros, kā arī dažas reizes gadā tiek organizētas nodarbības, uz kurām var pierakstīties visi interesenti

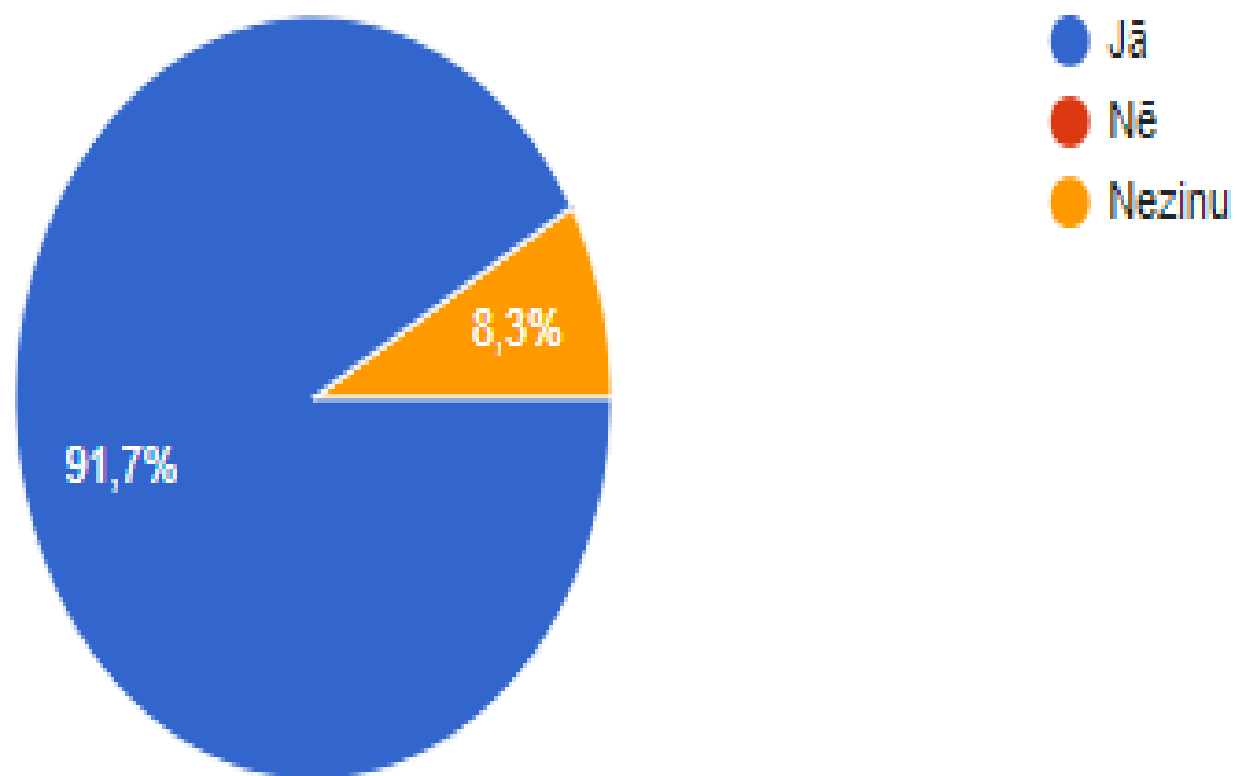
Kā notiek atbalsts un sadarbība ar mācībspēkiem, pētniekiem?

Cita atbilde: kopīgu pasākumu un radošu studiju darbu organizēšana

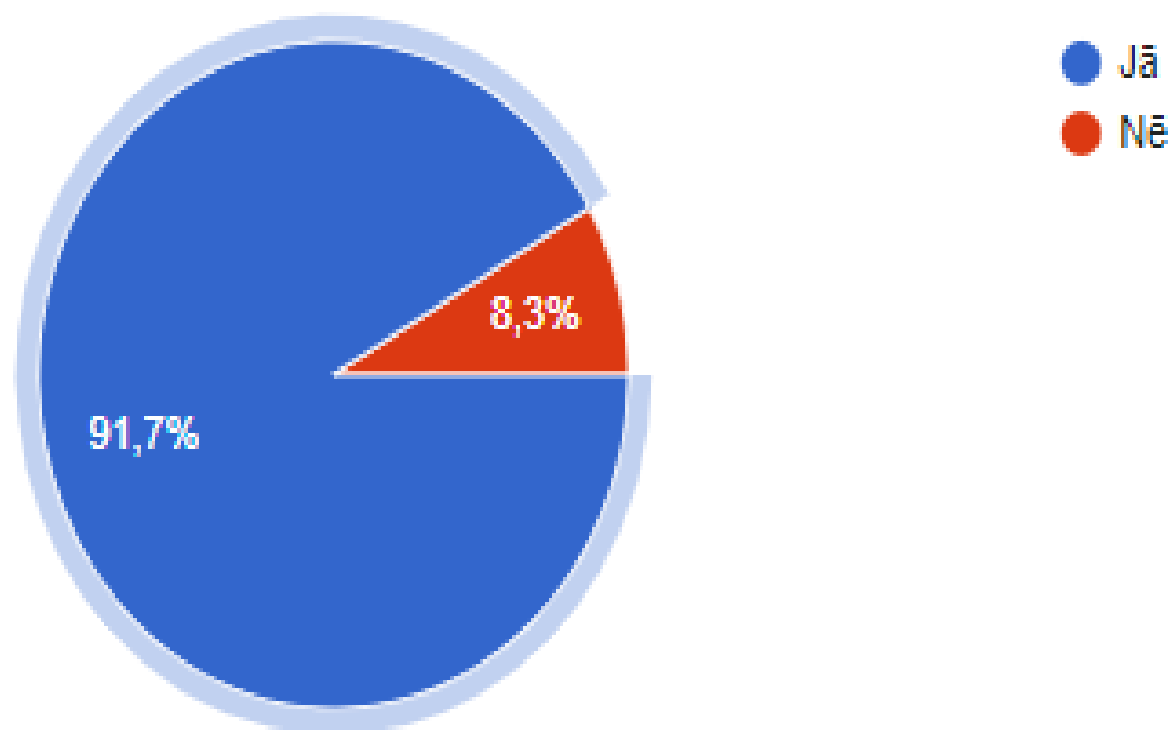
Vai Jūsu augstskola/koledža studiju procesā lieto kādu no e-studiju vides risinājumiem?

12 atbildes

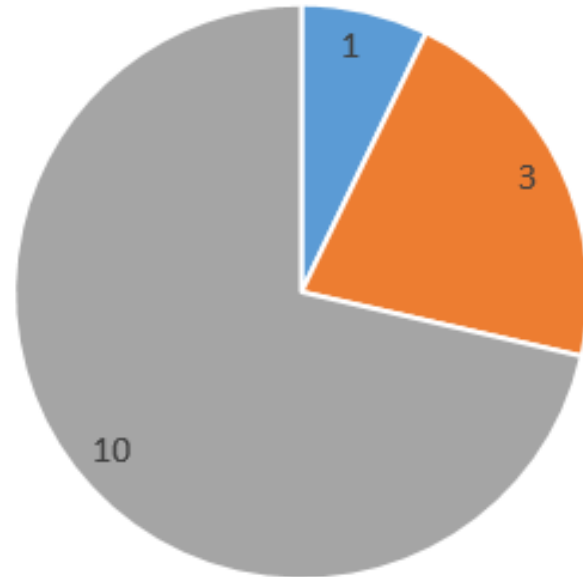

Vai lietotajā e-studiju vidē tiek ievietoti kursu mācību materiāli – lekciju prezentācijas, teksti lasīšanai, audiovizuālie materiāli, saites uz tīmekļa resursiem?

12 atbildes

Kā bibliotēka iesaistās e-studiju vides satura veidošanā un uzturēšanā?

- Saņem no mācībspēkiem materiālus/norādījumus un ievieto tos e-studiju vidē
- Sniedz atbalstu mācībspēkiem pievienojamo materiālu sagatavošanā – digitalizācija, konvertēšana, apstrāde pirms pievienošanas
- Nav iesaistīta e-studiju vides veidošanā, to veic mācībspēki vai atbalsta personāls

Vai bibliotēka veic kursu aprakstos uzskaitītās mācību un papildliteratūras nodrošinājuma pieejamības izpēti?

12 atbildes

Jauni pakalpojumi 2019. gadā

Akadēmiskās bibliotēkas

- Apmeklētājiem ir iespēja izmantot digitālās klavieres (Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas bibliotēka)
- Tematisko izstāžu veidošana pēc pieprasījuma (Vidzemes Augstskolas bibliotēka)
- Ieviesta pašapkalpošanās printēšanas un kopēšanas iespēja, lai studenti paši jebkurā laikā varētu veikt materiālu printēšanu un kopēšanu uz vietas augstskolā (Transporta sakaru institūta bibliotēka)
- Noslēgts līgums ar LNB par studentu noslēguma darbu tiešsaistes piekļuves nodrošināšanu, izmantojot akadēmisko repozitoriju “Academia” (LKA Kultūras koledžas bibliotēka)

Akadēmiskās bibliotēkas

Liepājas Universitātes bibliotēka 2019. gadā veikusi darbu Liepājas Universitātes zinātnisko rakstu krājumu starptautiskās atpazīstamības veicināšanā:

- krājumu pilntekstu regulāra iesniegšana Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā
- DOI indeksēšanas procesa organizēšana: DOI indeksu piešķiršana zinātniskajiem rakstiem un to reģistra veidošana
 - ✓ Bibliotēkas iniciatīva šajā virzienā tiek attīstīta, lai piedāvātu jaunu kompetenci un atbalstītu augstskolas zinātnisko pētniecību

24/7 pakalpojuma paplašināšana (RTU Zinātniskā bibliotēka)

- Decembrī, eksāmenu sesijas laikā pirmo reizi visi 5 bibliotēkas stāvi tika atvērti lietotājiem 24/7 režīmā. Tas tika darīts pēc Studentu parlamenta pieprasījuma, studentu vēlmi atbalstīja arī rektors
- Lai nodrošinātu 24/7 piekļuvi ne tikai telpai, bet arī krājumam, bibliotēkā uz šo laiku nakts stundās bija apsargs
- Statistika liecina, ka bija novērojams nakts pakalpojuma lietotāju skaita pieaugums, taču lietotājus lielākoties interesēja telpa, nevis krājums
- Visu piecu stāvu atvēršana dod studentiem lielāku brīvību – nav jāsēž blakus vienam pie otra, ir lielāka iespēja strādāt grupās
- Viens no šī pakalpojuma papildus ieguvumiem ir sadarbības nostiprināšanās ar Studentu parlamentu un viņu atzinība, t. sk. studentu veidots video par bibliotēku

Informatīvas RTU Zinātniskās bibliotēkas ekskursijas RTU Bērnu un jauniešu universitātes dalībniekiem

- Izglītojošu nodarbību cikls, kura mērķis ir veicināt bērnu un jauniešu (2.–9. klase) interesi par zinātni un tehnoloģijām, atklāt studiju un karjeras iespējas inženierzinātņu jomā
- Ekskursijas tiek organizētas pēc pieprasījuma; to laikā skolēni un skolotāji tiek iepazīstināti ar bibliotēku, uzsvaru liekot uz bibliotēkas izmantošanas iespējām ikvienam – arī tiem, kas nav RTU studenti, mācībspēki vai darbinieki
- Novērots, ka šādi pasākumi ievērojami paplašina bibliotēkas atpazīstamību, palielina lietotāju loku un apmeklējumu

Speciālās bibliotēkas

Jauni pakalpojumi 2019. gadā speciālajās bibliotēkās
netika ieviesti

Darba prioritātes 2019. gadā

Akadēmiskās bibliotēkas

- Mācību procesa nodrošināšana; lietotāju apkalpošana un konsultēšana
- Datubāzu veidošana, attālināto pakalpojumu attīstīšana
- Informēšana par datubāzu pieejamību: nodarbības, materiālu izveidošana par “Open Access” resursiem, attālinātajām datubāzu izmantošanas iespējām
- Informācijpratības attīstīšana: nodarbības 1. kursa studentiem, t. sk. par informācijas meklēšanu LNB resursos; semināri akadēmiskajam personālam; individuālas konsultācijas bibliotēkā u. c.
- Bibliotēkas vides un infrastruktūras uzlabošana: atpūtas stūrīša un grupu darbam paredzētas vietas izveidošana; visās bibliotēkas telpās ieviests LED apgaismojums; uzlabota bibliotēkas datoru veiktspēja; iegādāti jauni datori

Akadēmiskās bibliotēkas

- Bibliotēkas darba izvērtēšana un bibliotēkas darbības un attīstības plānošanas dokumentu (stratēģija, krājuma komplektēšanas politika) izstrāde
- Darbs ar bibliotēkas krājumu un elektronisko katalogu:
 - ✓ optimizēts un sakārtots krājums, norakstot liekos izdevumus
 - ✓ veikta kļūdaino katalogierakstu rediģēšana
 - ✓ veikta krājuma retrospektīvā konversija
 - ✓ veikta krājuma kvalitātes uzlabošana, pārdomāti komplektējot bibliotēkas krājumu, analizējot nozaru krājuma saturu

Darba prioritāte: palielināt bibliotēkas ieguldījumu un īstenot jaunus bibliotēkas iesaistes veidus studiju procesā un koledžas aktivitātēs (LKA Kultūras koledžas bibliotēka)

- Sadarbībā ar koledžas nodaļu, specializāciju un struktūrvienību vadītājiem tika organizētas kopīgas nodarbības, semināri un pasākumi
- Bibliotēka tika iekļauta koledžas atvērto durvju dienas pasākumā, piedāvājot semināru par bibliotēku informācijas speciālista profesiju
- Studentu foto izstāde “Mana dzīves lappuse” koledžas bibliotēkā – izstāde radoši veidotu fotoattēlu veidā vēsta par to, cik svarīgu vietu grāmatas un atmiņas ieņem mūsu dzīvē
- Pasākums “Bibliosmija”, kur tika prezentētas septiņas radošas perfomances par to, kādā veidā nejauši iegūta grāmata var izmainīt lasītāja uztveri un interešu loku

Speciālās bibliotēkas

- Lasītāju informacionālo vajadzību apmierināšana, t. sk. sarežģītu uzziņu izpilde

Ikvienu pakalpojuma sniegšana orientēta uz kvalitāti un individuālu pieeju (Latvijas Nacionālā arhīva bibliotēka)

- Darbs ar krājumu: krājuma pārskatīšana un sakārtošana; krājuma sagatavošana bibliotēkas pārvietošanai uz citām telpām; krājuma inventarizācija; elektroniskā kataloga papildināšana, rediģēšana

Sakarā ar bibliotēkas telpu samazināšanos veikta būtiska bibliotēkas krājuma reorganizācija bibliotēkas lasītavās un arhīvā. Rezultātā atjaunināts bibliotēkas krājums, paralēli veicot jaunu, aktuālas literatūras iepirkumu (Saeimas bibliotēka)

Speciālās bibliotēkas

- Izstāžu sagatavošana; sadarbība ar speciālistiem izstāžu veidošanā
- ✓ Dalība Latvijas Nacionālā arhīva simtgades pasākuma izstādes veidošanā un materiālu sagatavošanā Latvijas Valsts vēstures arhīva starptautisko zinātnisko lasījumu “Dokumentārā mantojuma bagātības Latvijas arhīvos” izstādei (Latvijas Nacionālā arhīva bibliotēka)
- ✓ Dalība ar plakātu par bibliotēku institūta “BIOR” desmitgadei veltītajā starptautiskajā zinātniskajā simpozijā “Zinātne ilgtspējīgas un drošas pārtikas sistēmas stiprināšanai” 2020. gada janvārī LNB telpās (Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta “BIOR” Zivju resursu pētniecības departamenta bibliotēka)

Nozīmīgi īstenotie projekti
2019. gadā

Akadēmiskās bibliotēkas

- Ar SAM projektu atbalstu krātuvē tika uzstādīta mobilā plauktu sistēma. Notika krājuma izvērtēšana – ko atstāt brīvpieejā, ko pārvietot uz krātuvi, cik daudz krājuma turpināt uzglabāt krātuvē (Vidzemes Augstskolas bibliotēka)
- No ES fondu līdzekļiem izprojektēta un atvērta moderna lasītava patstāvīgam studentu darbam, t. sk. veikta jauna datoraprīkojuma iegāde (Transporta sakaru institūta bibliotēka)
- Bibliotēka iesaistījusies ESF projekta “Liepājas Universitātes akadēmiskā personāla pilnveide stratēģiskās specializācijas jomās – logopēdija, pirmsskolas izglītība un sākumizglītība” īstenošanā: direktore ir projekta vadītāja, bibliotēkas telpas tiek izmantotas projekta aktivitāšu īstenošanai (akadēmiskā personāla angļu valodas mācībām u. c.) (Liepājas Universitātes bibliotēka)
- Dalība ERASMUS+ pieredzes apmaiņas braucienā (Vidzemes Augstskolas bibliotēka)

Galvenie bibliotēkas sasniegumi,
pārmaiņas, secinājumi par 2019.
gadā paveikto

Akadēmiskās bibliotēkas

- Uzlabots tehnoloģiskais nodrošinājums; infrastruktūras uzlabojumi; bibliotēkas vides uzlabojumi; krātuves labiekārtošana
- Gan augstskolu, gan koledžu bibliotēkām vēl aizvien aktuāls rekatalogizācijas darbs, daudzas bibliotēkas to joprojām turpina
- Veidoti un atjaunoti informācijpratības materiāli
- Bibliotēka ir kļuvusi pamanāma universitātes zinātniskās pētniecības stiprināšanā, to ir novērtējusi rektore, zinātnes prorektore un akadēmiskais personāls (Liepājas Universitātes bibliotēka)

RTU Zinātniskā bibliotēka

- 2019. gadā apritēja **20 gadi kopš RTU Zinātniskā bibliotēka pārcēlusies uz Kīpsalu**. Tika sagatavots [vēsturisks atskats](#), kā bibliotēka mainījusies šo gadu laikā
- Lai arī bibliotēka nevar lepoties ar īpaši seniem izdevumiem, tomēr ir izdevumi, kuri piesaista plašu un padziļinātu interesi. Novērots, ka tieši ar **Retumu lasītavas** aktivitātēm bibliotēka iegūst vislielāko publicitāti, lasītavu ir iecienījuši apmeklētāji, kas nav pastāvīgie bibliotēkas lietotāji, nāk ekskursiju grupas
- Darbs ar RTU Zinātniskās darbības atbalsta sistēmas sadaļu “Publikācijas” un universitātes **atvērtās piekļuves repozitorija administrēšana**

Speciālās bibliotēkas

- 2019. gadā veikts **darbs ar bibliotēkas krājuma sakārtošanu**, gatavojoties 2020. gadā plānotajai bibliotēkas krājuma inventarizācijai
- 2019. gadā **aktualizēti bibliotēkas iekšējie normatīvie dokumenti**: reglaments un lietošanas noteikumi, kā arī bibliotēkas krājuma komplektēšanas politika
- Sniegts **informacionāls atbalsts** Analītiskā dienesta **pētniekiem** pētnieciskās funkcijas īstenošanā. Rezultāts: pēc pieprasījuma sagatavoti mediju monitoringi, tematiski informācijas resursu apkopojumi. Laikietilpīgs darbs, kurā iesaistīti visi bibliotēkas speciālisti (Saeimas bibliotēka)

Galvenās problēmas 2019. gadā,
to risinājumi

Akadēmiskās bibliotēkas

- Telpu trūkums; resursu – finansiālo un laika – trūkums
- Darbinieku atalgojums / motivācija / prasmes
- Bibliotēkas attīstības vīzijas trūkums no augstskolas administrācijas puses
- Nepietiekamas akadēmiskā personāla prasmes informācijpratībā
- Zema studentu motivācija kvalitatīvas informācijas izmantošanā
- Koledžu bibliotēkām aktuāla ir BIS maiņa (pāriet uz “ALISE” no iepriekšējās sistēmas)

Akadēmiskās bibliotēkas

- Bibliotēkā atbilstoši e-resursu izmantošanas pieaugumam katru gadu komplektēšanas budžetā arvien vairāk līdzekļu tiek atvēlēts e-resursu iegādei, tiek samazināta iespiesto resursu komplektēšanai atvēlētā nauda
- Nepietiekams finansējums e-resursu (datubāzu) iegādei. Problēmu padziļina tas, ka datubāzu cenas ar katru gadu aug

Iespiesto resursu izsnieguma kritums ar katru gadu. Tā ir jāpieņem kā mūsdienu realitāte un jācenšas piedāvāt arvien plašāku e-resursu klāstu. Diemžēl šo iespēju bremzē finansējuma trūkums. Ļoti stingri jāizvērtē iespiesto informācijas resursu izvēle un iegāde. Vienlaikus – studiju procesa nodrošināšanai – ir jānodrošina pietiekams eksemplāru skaits noteikta veida izdevumiem

Risinājumi

- Jāturpina veidot bibliotēkas atpazīstamību, sadarbība ar savas institūcijas struktūrvienībām, jāpēta bibliotēkas lietotāju intereses un jāmeklē risinājumi to apmierināšanai, jārespektē mūsdienu lietotāja prasības, jāveido draudzīga, apmeklētājus piesaistoša vide
- Mūsdienās katrā bibliotēkā būtu nepieciešams IT speciālists gan tehnoloģiju apkalpošanai, gan jaunu pakalpojumu ieviešanai

Pateicoties jauno informācijas meklēšanas rīku popularizēšanai un bibliotēkas krājuma atjaunošanai, ir augusi bibliotēkas loma kvalitatīva studiju procesa nodrošināšanā

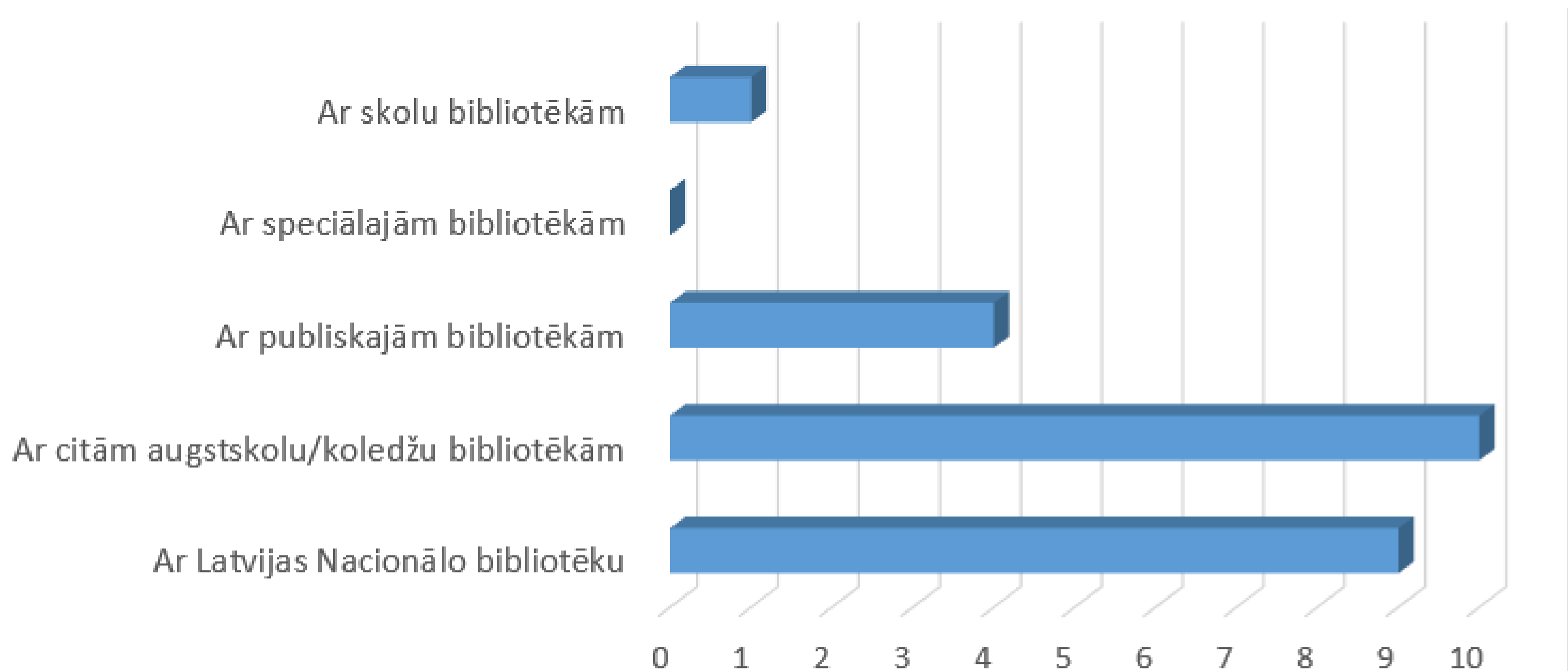
Studentu un mācībspēku informācijpratības attīstīšana ceļ studiju kvalitāti, popularizē bibliotēkas resursus, veicina to izmantošanu

Speciālās bibliotēkas

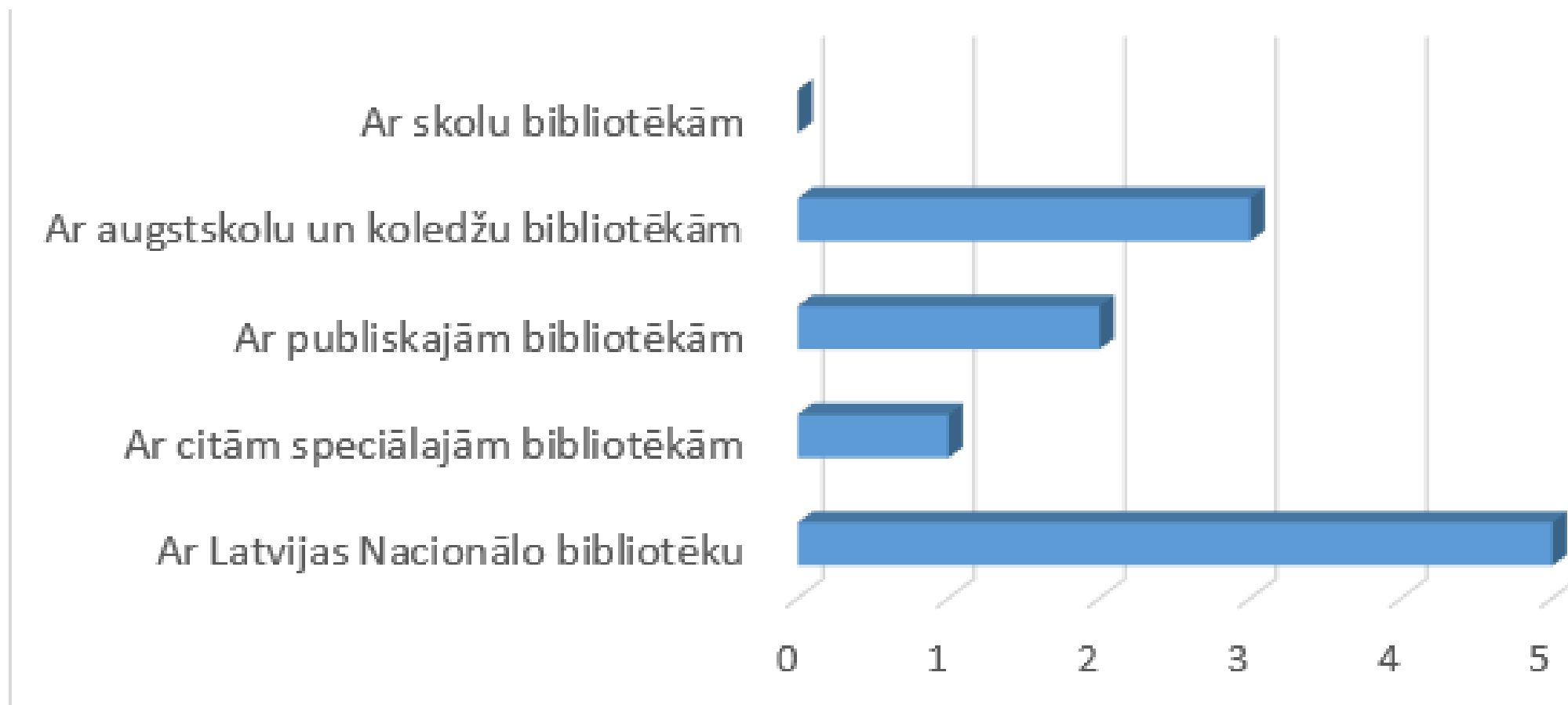
- Telpu, naudas trūkums; bažas par nākotni
- ✓ Tika samazināta bibliotēkas telpu kopplatība, līdz ar to lietotāju vietu skaits bibliotēkā. Bibliotēkas darbinieku kopskaita samazināšanās. Veiksmīgi piemērojoties apstākļiem, bibliotēkas sniegto pakalpojumu apjoms un kvalitāte nav mainījusies (Saeimas bibliotēka)
- ✓ 2019. gada beigās bibliotēka kļuva par viena darbinieka bibliotēku, kas var negatīvi ietekmēt plānoto mērķu sasniegšanu. Iespējams, būs jāizmanto ārpalpojumi (Latvijas Nacionālā arhīva bibliotēka)

Sadarbība ar citām bibliotēkām

Ar kuriem bibliotēku veidiem visvairāk sadarbojaties? Akadēmiskās bibliotēkas

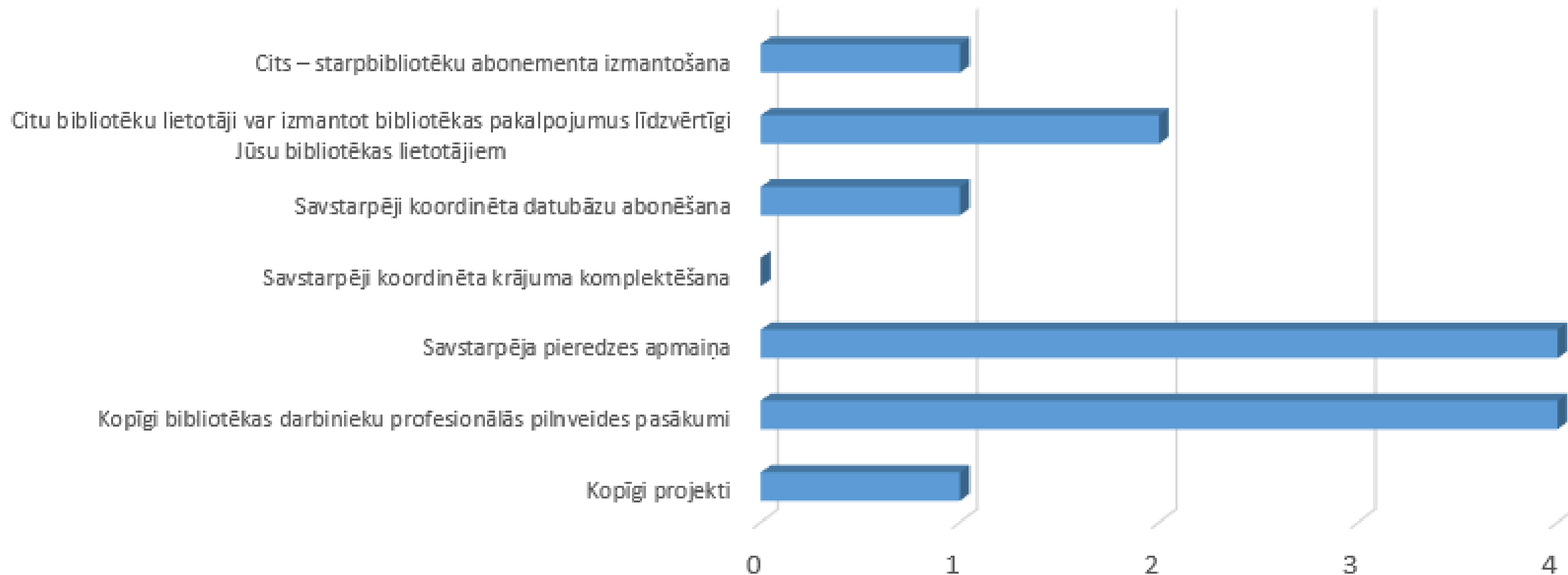
Ar kuriem bibliotēku veidiem visvairāk sadarbojaties? Speciālās bibliotēkas

Kā Jūsu bibliotēka un/vai pārstāvētā organizācija sadarbojas ar citām bibliotēkām? Akadēmiskās bibliotēkas

Kā Jūsu bibliotēka un/vai pārstāvētā organizācija sadarbojas ar citām bibliotēkām? Speciālās bibliotēkas

Sadarbība ar LNB

- **Tematiskas mācības studentiem par LNB krājumu un pakalpojumiem.** Domas dalās: dažiem ir vidēja interese, dažiem liela interese, daži jau sadarbojas šajā jomā ar LNB
- **Dalība LNB organizētajos profesionālās pilnveides pasākumos.** Lielākā daļa regulāri piedalās LNB organizētajos profesionālās pilnveides pasākumos, dažiem ir lielāka vai mazāka interese
- **LNB profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmu piedāvājums.** Dažāds viedoklis: daži jau sadarbojas šajā jomā ar LNB, dažiem ir vidēja interese, dažiem liela interese, dažiem nav intereses

Sadarbība ar LNB

- **LNB piedāvātie profesionālās informācijas resursi (Latvijas Bibliotēku portāls, vadlīnijas, konsultatīvie izdevumi u. tml.).** Vairums jau sadarbojas ar LNB šajā jomā, dažiem ir lielāka vai mazāka interese
- **Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas lietošana.** Vairums jau sadarbojas ar LNB šajā jomā, dažiem ir lielāka vai mazāka interese
- **Akadēmiskā repozitorija pakalpojums.** Dažāds viedoklis: daži jau sadarbojas šajā jomā ar LNB, dažiem ir vidēja interese, dažiem liela interese, dažiem nav intereses

Sadarbība ar LNB

- **Digitālās pētniecības (*Digital scholarship*) iespējas.** Lielākajai daļai ir lielāka vai mazāka interese
- **Krājuma saglabāšana.** Lielākajai daļai ir lielāka vai mazāka interese
- **Krājuma digitalizācija.** Lielākajai daļai vidēja interese
- **Uzziņu, tematisko pieprasījumu un bibliogrāfisko rādītāju sastādīšana.** Vidēja interese
- **Starpbibliotēku abonements.** Dažiem ir interese, bet lielākā daļa jau izmanto šo pakalpojumu
- **Personālais abonements.** Vidēja interese, daži jau sadarbojas, dažiem nav intereses

Papildus komentāri par sadarbību ar LNB

- Paldies LNB kolēģiem! Vienmēr atsaucīga attieksme, vienmēr gūts nepieciešamais risinājums, saņemta vajadzīgā informācija. LNB apkalpojošais personāls ir iedvesmojošs saskarsmes, komunikācijas un profesionālo zināšanu paraugs
- Ja LNB uzsāk sadarbību ar kādu augstāko mācību iestādi, par to varētu informēt arī attiecīgās augstskolas bibliotēku
- Vēlos pateikties par sadarbību LNB Kompetenču un attīstības centram, kā arī Uzziņu un informācijas centram par iespēju nodrošināt koledžas studentiem profesionālas nodarbības informācijas meklēšanā
- LNB profesionālais atbalsts ir pietiekams un labā līmenī organizēts

Jautājumi, papildinājumi,
komentāri, ieteikumi?

marajekabsone@lnb.lv